

ORTA ASYA HUN
DEVLETİ

BÜYÜK HUN DEVLETİ

- ❖ Asya Hunları tarihte bilinen ilk teşkilatlı Türk devletidir.
- ❖ Hunların ilk oturdukları yer; Sarı Irmak'ın kuzeyi idi.
- ❖ Daha sonra Orhun ve Selenga ırmakları ile Ötüken çevresinde geniş bir alana yayılmışlardır.
- ❖ Bu bölgede güçlü bir devlet kuran Hunlar, Ötüken'i başkent yapmışlardır.

3 DÖNEMDE İNCELENİR

- ❖ TEOMAN (TUMAN) DÖNEMİ
- ❖ METE (MAO-DUN) DÖNEMİ
- ❖ Kİ-OK DÖNEMİ

❖ (MÖ.220-209) TEOMAN DÖNEMİ

❖ Asya Hunlarının bilinen ilk hükümdarları Teoman'dır.

❖ Teoman; Çimliler, Yüe-çiler, ve Moğol asıllı Tunguzlarla savaşmıştır. Askeri bakımdan üstün olan Türkler, bu mücadeleler sonunda Çin'i zor durumda bırakmışlar ve Çin topraklarının bir kısmını ele geçirmişlerdir.

❖ Çin orduları Türklerin ilerleyişini durduramamışlardır.

ÇİN SEDDİ

❖ TÜRK BOYLARINA KARŞI YAPILDI

❖ Çin Seddi'nin yapılmasında askeri ve siyasi birçok farklı neden olsa da, bu nedenlerin en önemlisi Türk boylarıdır. Tartışma götürmez bir biçimde Çin Seddi'nin yapılmasında en büyük neden, Kuzeyde sürekli olarak gelişen ve Çin üzerine akınlar düzenleyen Türk boylarının durdurulmasıdır. Ülkenin siyasi yapısı sebebiyle ülke dışına kaçmak isteyenlerin engellenmesi için de yapılan Çin Seddi, kaçakların ve düzene karşı çıkanların yakalanabilmesini kolaylaştırmak için de oldukça işe yaramıştır. Bir sürgün bölgesi olarak da düşünülebilecek olan Çin Seddi inşaatı, aslında hemen bitirilmesi planlanmayan ve mahkumların ağır işlerde çalıştırıldığı bir sürgün olarak da kabul edilebilir. Çin İmparatorluğu düzenlediği seferlerde esir düzenleri ve siyasi suçluları yüzyıllar boyunca devam eden ve sürekli yeni kısımlar eklenen Çin Seddi inşaatına göndermekteydi. İmparator için dış dünyaya ülkedeki siyasal birliğin tamamlandığını ve Çin'in çok güçlü bir devlet olduğunu göstermenin bir yolu olan Çin Seddi, bir siyasi simge işlevi de görmüştür. Yüzlerce yıl öncesinde olduğu gibi günümüzde dahi gerçek anlamda uğraş gerektiren ve maliyetli bir inşaat projesi olan Çin Seddi, imparator için bir övünç kaynağıydı. Ülkenin dost düşman herkese ne kadar güçlü olduğunun belirtilmesini sağlayan Çin Seddi, günümüzde dahi Çin ile özdeşleşmiş sembollerden biridir ki set ülkenin ismi ile anılır

❖ MÖ(209-174)

METE DÖNEMİ

❖ Babası Teoman tarafından Yüe-çilere esir olarak verilen Mete, bir fırsatını bulurak

kaçmış ve Hun Devletine sığınmıştır. Bir süre sonra güvendiği askerleriyle babasına karşı giriştiği taht mücadelesini kazanarak Hunların yönetimini ele geçirmiştir.

❖ Mete, cesareti ve teşkilatçılığı sayesinde kısa zamanda Asya'daki Türk boylarını bir yönetim altında toplamıştır.

METE HAM

REVISI, RIN, DEPARTORUG

M.Ö 204 - M.S 216

ÜLKELER ARASI İLİŞKİLER

- ❖ Asya Hun Devletinin en başarılı hükümdarı olan Mete, öncelikle yakın komşuları olan Tunguz kabileleri ile Yüecileri egemenlik altına almıştır. Daha sonra Asya Hun Devleti için tehlikeli gördüğü Çin ile mücadeleye başlamıştır.
- ❖ Mete Çin ile ticari antlaşmalar yapmıştır. İki devlet İpek Yolu'na egemen olmak için mücadele etmiştir.

Büyük Hun İmparatorluğu

M.Ö.204 - M.S.216

METE

❖ Mete'nin izlediği sefer politikası nedeniyle zor durumda kalan Çinliler, MÖ 200 tarihinde Hunlarla bir anlaşma imzalamışlardır. Bu anlaşma ile Hunlara vergi vermeyi ve ülkenin kuzeyindeki bozkırları Hunlara bırakmayı kabul etmişlerdir.

❖ Mete , Çinlileri yenmesine rağmen devletin geleceği açısından tehlikeli gördüğünden dolayı Çin'e yerleşmemiş, onları vergiye bağlamıştır. Mete'nin Çinlileri yenmesinde askeri alanda oluşturmuş olduğu 'onlu sistem' etkili olmuştur.

❖ Bu dönemde Asya Hun Devleti, en geniş sınırlara ulaşmıştır. Ülkenin sınırları doğuda Kore'ye Batı da Aral gölüne, kuzeyde Baykal gölüne, güneyde Tibet'e kadar uzanmıştır.

MÖ 174 tarihinde ölen Mete Han, hem askeri hem de sivil alanda güçlü bir devlet bıraktığı gibi vatan ve millet sevgisini ortaya koymuştur. Mete Han'ın oluşturduğu devlet teşkilatı ve ordu sistemi diğer Türk Devletlerine örnek olmuştur

"Evdeşimi, atımı verdim, çünkü benimdir!"
"Toprak verilemez, çünkü devletindir!"

Hunlar zor durumda kalmışlar ve Çinlilerden barış istemişlerdi. Çinliler barış için Mete'nin sevdiği atını istediler, hemen verdi. Ama Cin hükümdarı bununla yetinmedi, başka şeyler de istedi. Mete kendine ait nesi varsa hepsini birer birer veriyordu. Sonra Çinliler sınırda küçük bir arazi istediler. Burası hiçbir ise yaramayan kurak, kumlu bir topraktı. Ama Mete buna çok sinirlendi ve şöyle dedi:
"Benden ne istedinizse verdim, çünkü onlar benim malımdı. Ama bu toprak benim değil, milletimindir. O toprağı korumak için savaşır, canımı veririm."

❖ MÖ(174-160)

Kİ-OK DÖNEMİ

❖ Mete'den sonra tahta geçen oğlu Ki-ok babasının ölümünü fırsat bilerek ayaklanan Yüçileri ağır bir yenilgiye uğratmıştır.

❖ Babasından devraldığı devlet düzenini devam ettirmek istemiştir.

❖ Çin ile ekonomik ve siyasi ilişkileri geliştirmek isteyen Ki-ok Çinli bir prensesle evlenmiştir.

❖ Siyasi düşüncelerle yapılan bu evlilikler genellikle Türk Devletleri için olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Çinli prenseslerle gelen casuslar Türk boylarını ve prenseslerini birbirine düşürmüşlerdir.

DEVLETİN YIKILIŞ NEDENLERİ

- ❖ Yöneticilerin Çinlilerle evlenmeleri, akrabalık sonucu Çinlilerin devlet işlerine karışıp, müdahale etmesi. Yöneticilerin yerleşik Çin kültürünün etkisinde kalıp Türk töresini bırakması.
- ❖ Yöneticilerin ilgisizliği nedeniyle, devlet gelirleri azalırken, saray giderlerinin artması ve ekonomik sıkıntıya girilmesi
- ❖ Çin ve diğer komşular (Moğol, Tibet), askeri yönden gelişirken, Hunların bir gelişme ve ilerleme gösterememesi. Aynı silah ve taktiklerle askeri eğitimin sürdürülmesi.

❖ Komşularla yapılan savaşların uzun sürmesi, yenilgiyle sonuçlanması ve hiç ganimet elde edilemediği gibi, insan ve mal kaybedilmesi.

❖ Yöneticiler arasında kıskançlık nedeniyle anlaşmazlık çıkması, sorunların; uzlaşma ve tavizle değil de çatışmayla, güç kullanarak çözülmeye çalışılması.

❖ Halk, devlete inancını yitirip, moralmen çöküp, fakirleşince, Çinlilerin ve Moğolların hücumuna karşı koyamadı ve devlet yıkıldı.

DEVLETİN YIKILIŞINDAN SONRA ORTA ASYANIN DURUMU

Asya Hun Devleti'nin yıkılması ve bazı Türk boylarının Batıya göç etmesi üzerine Orta Asya'nın en güçlü devleti haline gelen Çin, bir süre Hunları egemenlikleri altında tutmuştur. Hunlar, Çin idaresinde kalmalarına rağmen milli benliklerini korumaya çalışmışlardır. Asya Hunlarının bir kolu olan Tabgaçlar, Çin'deki karışıklıklardan yararlanarak bağımsız olmuşlar ve Çin'in kuzeyinde devlet haline gelmişlerdir. Aynı zamanda bu dönemde Asya da Orhun ve Selenga nehirleri arasında Avar, İran da Sasani, Maveraünnehir bölgesinde de Akhun Devleti kurulmuştur.

- 1: Hun warrior
- 2: Hun officer
- 3: Germanic warrior

